

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/243515,Mirosław-Surdej-Pierwszy-i-ostatni-raz-Cię-widzę-aw-Slaski-19081949.html>
08.06.2026, 18:19

Mirosław Surdej: „Pierwszy i ostatni raz Cię widzę”. Ludwik Więclaw „Śląski” (1908–1949)

Ludwik Więclaw urodził się 23 sierpnia 1908 r. w Leżajsku w rodzinie rolników Józefa i Magdaleny z d. Wilk. Małą maturę zdał w Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Leżajsku. W latach 1931–1932 służył w 51. Pułku Piechoty Strzelców Kresowych w Brzeżanach, uzyskał stopień sierżanta rezerwy. W 1938 r. zaangażował się w życie polityczne, za namową kolegi szkolnego Adama Koszackiego został członkiem liczącego wówczas 10 osób koła Stronnictwa Narodowego w Leżajsku.

[Narodowe Siły Zbrojne \(NSZ\) Żołnierze Wyklęci](#)

23.08

Broń NZW odnaleziona przez funkcjonariuszy WUBP w rejonie Brzyskiej Woli. Na fotografii od lewej Józef Werfel, Tadeusz Gryblewski, Piotr Woźniak, Franciszek Przysiężniak, Ludwik Więclaw (fot. z zasobu IPN)

Zmobilizowany tuż przed wybuchem wojny, znalazł się w szeregach oddziałów uczestniczących w bitwie pod Mławą w dniach 1-3 września 1939 r., potem walczył w obronie Warszawy. Po kapitulacji stolicy 27 września 1939 r. został, jak to sam ujął - „na honorowych warunkach” zwolniony z niewoli. 3 października 1939 r. powrócił z wojny do Leżajska.

Okupacja niemiecka

W listopadzie 1939 r. Więclaw z Koszackim zostali aresztowani przez Niemców. Donos na nich złożyli kolaborujący z Niemcami lokalni Ukraińcy, a powodem była przynależność do SN. Więclaw więziony był niemal do końca grudnia 1939 r. Potem musiał codziennie meldować się na niemieckim posterunku. Został wpisany na listę osób przeznaczonych do wywózki na przymusowe

roboty, jednak zdołał uniknąć tego losu.

Mimo represji Więclaw niemal natychmiast zaangażował się w budowę struktur konspiracji narodowej. Osobą, która włączyła go w struktury Narodowej Organizacji Wojskowej, był emerytowany kierownik szkoły, oficer rezerwy WP i członek SN Stanisław Dołęga „Dąb”. W 1940 r. Ludwik Więclaw „Śląski” został mianowany zastępcą dowódcy placówki NOW w Leżajsku – Władysława Gancarza „Górala”. Wiosną 1941 r. leżajska siatka NOW została rozbita. „Dołęgę” aresztowano, a Koszackiego zamordowano w czasie śledztwa. Więclaw w marcu 1941 r. został schwytany przez Niemców i osadzony w więzieniu w Przemyślu. Jednak 25 czerwca 1941 r. zbiegł, korzystając z chaosu wywołanego podjęciem przez Niemców działań wojennych przeciwko ZSRS.

Po powrocie w rodzinne strony ukrywał się. Nawiązał bezpośredni kontakt z komendantem Powiatu Łańcut NOW kryptonim „Łucja”, „Łuczywo”, który powierzył mu funkcję komendanta placówki Leżajsk. W 1942 r. „Śląski” sam został komendantem Powiatu NOW Łańcut. Podlegały mu placówki: Leżajsk, Kuryłówka, Sokołów Małopolski, Giedlarowa i Ruda Łańcucka.

Jesienią 1943 r. rozpoczął się proces scalania NOW z AK. W AK komendantem struktury szczebla obwodu musiał być oficer, z tego względu Więclaw w listopadzie przeszedł do oddziału Franciszka Przysiężniaka „Ojca Jana”, gdzie pełnił funkcję łącznika z komendą okręgu. W oddziale przebywał do lipca 1944 r. Brał udział w bojach pod Groblą, Golcami i Ujściem.

W komunistycznej rzeczywistości

Latem 1944 r. komendant Okręgu NOW Rzeszów Kazimierz Mirecki „Żmuda” wyodrębnił część scalonych struktur NOW z AK, nie chcąc narażać ich na zniszczenie w trakcie, niepotrzebnej jego zdaniem, akcji „Burza”. Jego decyzja uchroniła żołnierzy NOW przed represjami, które spadły na ujawnione struktury AK. Żołnierze NOW nie ujawnili się, zarazem podjęli próbę zdobycia wpływu na życie społeczne. Infiltrowali struktury administracji i Milicji Obywatelskiej, sam Więclaw został członkiem „rady narodowej” w Leżajsku.

Na przełomie 1944 i 1945 r. rozpoczęto odbudowę struktur NOW na Rzeszowszczyźnie. Rozkazem z 26 lutego 1945 r. „Żmuda” mianował nowych komendantów powiatowych NOW w Okręgu NOW Rzeszów. Więclaw ponownie objął funkcję komendanta Powiatu NOW Łańcut kryptonim „Łuczywo”, „Z5” (zastąpił na tym stanowisku Wacława Bossowskiego „Rena”). Zmienił wówczas swój pseudonim na „Zenon”. 16 lutego 1945 r. został awansowany do stopnia podporucznika czasu wojny. W tym też czasie Okręg NOW Rzeszów został częścią struktury Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (choć nadal używał nazwy NOW).

[Czytaj artykuł Mirosława Surdeja „Pierwszy i ostatni raz Cię widzę”.
Ludwik Więclaw „Śląski” \(1908-1949\) na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Narodowe Siły Zbrojne, Żołnierze Wyklęci

Artykuł